

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE. — DOCTRINA. — JURISPRUDENȚĂ. — ECONOMIE POLITICĂ

DIRECTOR: C. G. DISSESCU

PRIM-REDACTOR: V. ATHANASOVICI

Redactori: PAUL NEGULESCU, DEMETRU NEGULESCU, ALEX. CERBAN, GEORGE MEITANI, G. G. DANIELOPOLU,
G. C. CRISTESCU, SILIU RĂDULESCU

REVISTA APARE
JOIA ȘI DUMINECA

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STRADELA SF. SPIRIDON, 3
TELEFON 41/57

REDACTOR-ADMINISTRATOR
B. P. RĂDULESCU

ABONAMENTELE

se fac pe an și pe jumătate de an
la 1 Ianuarie și 1 Iulie

Dela 1 Iulie până la 1 Sept. revista nu apare

GR. G. PĂUCESCU
FONDATOR-PROPRIETAR

Un număr: 50 bani

Un număr vechiu 1 leu

COSTUL ABONAMENTULUI

Pe an, 40 lei; pe jumătate an, 20 lei

Studenții plătesc pe jumătate

Pentru străinătate se adaugă timbrul postal

SUMAR:

Misitia sau contractul de samsarie, de d-l C. N. Toneanu.

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ. — *Inalta Curte de casațiune și justiție, secțiunea II*: Let. Al. Teodorescu cu Elisa Gherasy.

Curtea de apel din București, secț. I: N. Atanasiu cu Ministerul de finance.

Tribunalul Ilfov, secț. II comercială: Elisa Gherasy cu Let. A. Teodorescu.

Din trecutul nostru, capitole extrase din «Descrierea Moldovei» de D. Kantemir.

Misitia sau contractul de samsarie

(SFÂRȘIT)¹⁾

VIII. Se poate întâmpla că, deși afacerea s'a încheiat, misitul să nu câștige dreptul la proviziune, sau dacă a primit-o, s'o restituie: a) când, deși a reușit să formeze contractul, a întrebuintat însă culpă sau dol, negoțiind lucruri furate sau pierdute și deci supuse revendicațiunii; sau știind sau suspectând, obține un credit pentru o persoană incapabilă sau insolvabilă; b) dacă contractul s'a reziliat sau anulat pentru incapacitatea uneia din părți sau pentru vițiu de consimțământ; c) dacă fiind o condițiune suspensivă, aceasta nu se întâmplă; d) sau dacă fiind supus la o condiție rezolutorie, condiția prevăzută se întâmplă.

Misitul va lua o compensațiune și nu va reține ce a primit, dacă contractanții, de comun acord, au abandonat executarea contractului încheiat, sau dacă, independent de stornarea consensuală a afacerii complet hotărâtă, unul din contractanți, neîndeplinindu-și obligațiunile sale, nu a executat prestațiunile promise, fiindcă faptul comun sau particular al părților, puse de acord de către mediator,

nu poate ridica acestuia un drept conex cu opera săvârșită de el în mod complet; se înțelege că trebuie a se face excepțiune dela această regulă, dacă ar fi fost un pact contrariu.

Ne întrebăm: are dreptul la proviziune misitul care a mijlocit o căsătorie, când aceasta s'a celebrat, adică este valabilă convențiunea prin care cineva a promis de a plăti mediatorului o compensațiune, dacă el reușește să facă căsătoria?

Prima opiniune. — Nu se datorește proviziunea, chiar dacă s'a făgăduit unui misit pentru încheierea unei căsătorii, pentrucă:

1. Este o cauză ilicită și deci nimie juridicește nu este datorit misitului de căsătorie, și pactul prin care cine-va, în scopul facerii unei căsătorii, și-a luat vre-o obligațiune către misit de a-i da o compensație, este nevalabil.

Intr'adevăr, din momentul ce este imoral și toți convin la aceasta, nu faptul de a ajunge la căsătorie, ci introducerea într'un raport atât de delicat și care trebuie să fie exclusiv apreciat de aceia cari se leagă pe viață la bine și la rău, de aceea este imposibil a admite că întromisiunea misitului nu e imorală, ilicită, din momentul ce unicul scop al misitului nu este altul decât a se efectua căsătoria, oricari ar fi defectele viitorilor soți.

Misitul are tot interesul de a ascunde defectele ce le-ar cunoaște, căci altfel nu s'ar efectua căsătoria. Misitul nu face decât constrânge voința soților, îi informează și îi consiliază, îi alătură, însă nu are interesul să spună defectele. Și pericole, în misitiile cari au alt obiect decât căsătoria, nu există propriu zis, căci se pot vedea aproape imediat, și dacă nu le-a văzut, partea care contractează, își datorește ei neglijența, pe când în că-

1) Vezi *Dreptul* No. 40, 42 și 47 din a. c.

sătorie, defectele nu se pot cunoaște decât după ce lucrul este ireparabil. Viitorii soți nu mai sunt perfect liberi, ei sunt supuși sugestiei făcută de misit. E adevărat că soții pot fi sugestionati de alții, de rude chiar, însă există o garanție, ceeace nu există când este vorba de misiți, cari au interes bănesc în aceste afaceri de pur domeniu moral. Apoi, trebuie să afirmăm că totdeauna, în regulă generală, în principiu, misitul, în vederea proviziunii, înșeală persoanele cari tind a se căsători: este chiar proverbul românesc «minte ca un samsar».

Nu putem admite corectivul că dacă s'a întrebuințat fraudă, dolul sau culpa, partea are excepțiunea de dol, fiindcă acest corectiv nu există în materie de căsătorie, dolul neputându-se vedea decât foarte târziu.

2. Se decide aproape de unanimitatea jurisprudenței că soții promiși, dacă strică căsătoria, n'au acțiune pentru a face să se contracteze și, de asemenea, nici a execută aceea ce s'a promis cu acea ocaziune, în caz de neîndeplinire. Ba încă la Italiani este un text clar de lege, art. 53 c. civ., care consacără acest principiu. Motivul este bine înțeles: trebuie a se salvardă deplina libertate a părților, cu toată promisiunea lor de căsătorie, căci este prea delicat lucru să obligi pe părți a contractă căsătoria, de frică să nu fie pedepsiți bănește către misit. Apoi, dacă lucrul este așa, nu se vede cum misitul ar trebui să primească o proviziune pentru un contract care nu se dotorește numai lui, ci și reflexiunii părților. Este imoralitate de a se amesteca, în astfel de raport, adică de a contractă o căsătorie, o persoană străină. Și nu e imoral numai din partea aceloră cari amestecă pe misit în acest raport pentru a realiză un câștig, dar această imoralitate se imprimă și raportului de mediațiune, care rezidă în raportul de căsătorie, și atunci nu este imorală conduita aceluia care nu plătește misitul. Acest lucru ar fi identic cu acela când cineva s'a pretat pentru a face pe altul să consimtă a cumpără un obiect de furat, și este evident că, chiar dacă ar ști și partea că este de furat, nu poate fi constrâns să plătească misitul, căci faptul este imoral, ilicit (Vezi, de această opiniune: Merlin, *Répert.*, v° *Mediation*; Laurent, XVI, 150—153; Ferravati, *Coment.*, VI, No. 310; Pugliese, *Revista de jurispr.*, 1898, 425, etc.).

A doua opiniune susține că e valabil pactul de misitie în vederea căsătoriei.

Prima opiniune, în Franța, în Italia și la noi, a argumentat dela cauza ilicită pentru a ajunge la consecința că nu se datorește juridicește nimic mediatorului de căsătorie, și e nevalabil pactul prin

care cineva și-a luat obligația de a da vre-o compensațiune. Această opiniune, după Franchi și Paganini, a avut un noroc nemeritat, căci nefiind nimic ilicit într'o căsătorie, ci, din contră, după legile morale, religioase și civile, căsătoria este fundamentul familiei, cum de s'a putut califică de ilicit faptul aceluia care mijlocește ca o căsătorie să aibă loc? Căci, deși e adevărat că imoralitatea se pune nu pe faptul de a ajunge la căsătorie, ci pe amestecul într'un raport atât de delicat, care trebuie apreciat exclusiv de acei ce se decid a se legă pe viață la o convenție de plăceri sau neplăceri comune, totuș, pentru a da greutate unui asemenea argument, trebuie să presupunem, sau că misitul constrânge voința viitorilor soți, sau mai totdeauna îi înșeală. Or, el nu-i constrânge, ci, ca în orice act contractual, îi informează, îi consiliază, îi apropie și nimic mai mult. Ei însă rămân complect liberi și numai de bună voe, profită, dacă cred oportun, de informațiunile și sugestionile misitului. Dacă ar fi adevărat că intervenirea unui misit într'o tratativă de căsătorie, micșorează libertatea părților, ar trebui, ca necesitate logică, să conchidem că toate contractele perfecționate prin opera unui misit, nu sunt fructul singurului consimțământ al contractanților. Și iarăș, nu se poate nicidecum admite ca principiu că totdeauna mediatorul înșeală persoanele cari tind a se reunî într'o căsătorie. De cele mai multeori, va procură notițe utile, ajutoare licite și eficace, și când va face operă neleală, când cu artificii, minciuni, reticențe ar abuză de buna credință și credulitatea altuia, atunci ar fi cazul și numai atunci, de a recurge la regulile generale de dol.

Italianii au un text de lege, care pune principiul că, din nefacerea căsătoriei la care părțile s'au obligat, nu există acțiune. «Promisiunea, care se schimbă, de viitoare căsătorie, nu produce obligațiunea legală de a o contractă, nici de a execută aceea ce a fost convenit pentru cazul de neîndeplinirea ei» (art. 53 cod. civ. ital., articol care este invocat în susținerea teoriei că promisiunea este ilicită). Însă, cu tot acest articol, se zice că el nu privește decât raporturile dintre propușii soți, că tinde a salvardă deplina libertate a părților, cu toată promisia de căsătorie, dar că nu are nici o greutate pentru a decide dacă salariul este cuvenit mediatorului, atunci când căsătoria s'a celebrat liber. La noi însă un asemenea articol nici nu există. În substanță, s'ar putea vorbi de imoralitatea persoanei (toată și exclusiv a sa, necomunicabilă raportului de mediațiune), care, pentru a contractă o căsătorie și pentru a reuși într'o combinațiune lucrativă, recurge la opera unui

mediator; ar trebui să se considere și chiar să se consideră ca imorală atitudinea aceluia care, folosindu-se de munca intermediarului pentru concluziunea căsătoriei, refuză apoi de a da compensația potrivită și promisă. Și nu se poate zice *à priori* că raportul de misitie este vițiat de o cauză ilicită, prin singura circumstanță că are loc în scop de a favoriza efectuarea unei căsătorii. Și repetăm: numai dacă este dol sau fraudă, dacă se întrebuintează mijloace pe cari morala le condamnă, probându-se culpa misitului, cererea sa de proviziune trebuie respinsă; dar atunci aceasta se întâmplă nu pentru că opera misitului a avut de obiect încheierea căsătoriei, ci pentru că ea este vițiată prin dol sau fraudă.

Cu aceasta am terminat tot ceea ce aveam de zis asupra acestui contract, foarte frecvent în practica de toate zilele a afacerilor comerciale.

C. N. TONEANU

Avocat, fost consilier la Curtea de apel și procuror general.

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIUNE ȘI JUSTIȚIE
SECȚIUNEA II

Audiența dela 1 Iunie 1915

Președinta d-lui V. Râmnicănu, președinte

Let. Al. Teodorescu-cu Elisa Gherasy

CAMBIE.—LOCUL PLĂȚEI.—CHEMARE ÎN JUDECATĂ.—DOMICILIUL DEBITORULUI.—ART. 272 C. COM.

CAMBIE.—DEBITOR.—DOMICILIUL.—ALEGERE.—ART. 272 C. COM.—ART. 97 C. CIV.

10 Legiuitorul comercial, prin art. 272 din codul de comerț, nu a adus nici o derogare la regula de procedură a dreptului comun pentru chemarea în judecată, fiindcă prin cuvintele: «locul emisiunii se socotește ca loc de plată și în același timp ca domiciliu al emitentului, dacă alt loc de plată nu s'a arătat», legiuitorul a înțeles să determine unde se va plăti polița, referindu-se la funcțiunea comercială a poliței, iar nu la funcțiunea ei juridică, care se regulează tot după normele dreptului comun.

Prin urmare, din moment ce instanțele de fond, interpretând în mod suveran indicațiile cuprinse în cambii, au stabilit că arătarea adresei emitentului, sub semnătura sa, și a cuvintelor: «cătremine însu-mi», trebuie a fi privită ca exprimând numai un loc de plată, iar nu un domiciliu general, deci și pentru citațiuni, nu se poate imputa acestor instanțe că ar fi comis vre-o violare de lege sau că ar fi săvârșit vre-o omisiune sau eroare de fapt.

20 Alegerea de domiciliu rezultă sau din lege, sau din voința clară și formală a părților.

Prin urmare, locul indicat pentru plata poliței nu atrage alegerea de domiciliu pentru citarea debitorului, dacă aceasta nu rezultă din declarația expresă a părților.

No. 148.—Respins, ca nefondat, recursul făcut de Let. Al. Teodorescu, contra deciziei Curței de apel din București, secția III, No. 12 din 1915, în proces cu Elisa Gherasy.

S'au ascultat: citirea raportului făcut în cauză de d-l consilier G. V. Buzdugan; d-l avocat D. N. Comșa, pentru recurent, în desvoltarea motivelor de casare; d-l avocat V. Athanasovici, pentru intimată, în combateri.

Curtea, deliberând,

Asupra motivelor I și III de casare:

I. «Eroare gravă de fapt și omisiune esențială, violând art. 272 c. com. și 74 pr. civ.

«Instanța de fond susține că în polițe e arătat locul pentru plată, ceea ce e neexact, fiindcă în polițe se arată locul emisiunii și domiciliul părții, fără a se indica că este domiciliul de plată; or, după art. 272 c. com., locul de emisiune se socotește ca loc de plată și în același timp ca domiciliu al emitentului. Instanța de fond însă susține că locul de emisiune e numai loc de plată.

«Ea mai violează și art. 74 pr. civ., care arată că citația se trimite la domiciliu, când susține că deși în art. 272 se vorbește de domiciliul emitentului, acest domiciliu nu e pentru primirea citațiunilor. Curtea omite a se pronunța asupra susținerii noastre că în speță, în fapt, eră ales nu domiciliul general».

III. «Exces de putere, denaturare de fapte, care rezultă din însăși polițe. Omisiune esențială și rea aplicare a art. 272 c. com.

«Curtea raționează cași cum s'ar fi arătat în speță un alt loc de plată decât domiciliul emitentei, ceea ce nu e exact. Din contra, indicând pe biletele la ordine strada Gherase, 2, nu se desemnă un loc de plată special, ci însuși domiciliul real al emitentului din momentul emiterii, lucru ce nu se poate tăgădui. Dar chiar dacă indicația «strada Gherase, 2», s'ar consideră ca o alegere de domiciliu special numai pentru plată, această alegere de domiciliu pentru plată, conform jurisprudenței Curței de casație, atrage alegerea de domiciliu pentru trimiterea de citațiune, chemarea în judecată, etc. Aceasta a decis-o Înalta Curte pentru trata domiciliată la un al treilea; prevăzută în art. 274 c. com., cu atât mai mult se impune o atare soluție în tratele nedomiciliate la un străin, cum e în speță. Curtea însă omite a se pronunța asupra acestor susțineri ale noastre».

Având în vedere că, din deciziunea supusă recursului, care adoptă motivele din sentința primei instanțe, se constată că recurentul, Locotenent Al. Teodorescu, având să ia suma de 37.000 lei dela intimata în recurs, Elisa Gherasy, în baza a două cambii, a acționat pe aceasta în judecată și obținând o sentință de obligare la plată, dată în lipsa debitoarei și rămasă definitivă, prin neapelare, a investit-o cu formula executorie; că, în contra acestui titlu executoriu, debitoarea a făcut

contestație, pe motiv că la termen, când s'a pronunțat menționata sentință, a fost citată greșit în strada Gherasy No. 2, unde locuise odinioară, în loc de a fi citată la adevăratul și actualul domiciliu; că, tribunalul a admis contestațiunea și a anulat titlul executor, iar Curtea de apel, în urma apelului făcut de creditor, a confirmat sentința tribunalului;

Considerând că chestiunea de drept, rezolvată prin deciziunea atacată și care este dedusă în judecata acestei Inalte Curți, prin motivele de casare enunțate, este de a se ști dacă indicațiunea adresei emitentului sub iscălitură, într'un bilet la ordin, cum este în speță, valorează o alegere de domiciliu numai pentru plată, cum au decis instanțele de fond, sau, din contră, această indicațiune însemnează în acelaș timp și o elecțiune de domiciliu, în general, adică pentru chemare în judecată, și pentru citațiuni, cum susține recurentul;

Considerând că, conform dreptului comun, procedura de judecată are a fi făcută la domiciliul real al pârâtului, afară numai dacă părțile sau una din ele și-au făcut o alegere de domiciliu în altă parte;

Considerând că, prin art. 272 din codul de comerț, nu s'a adus nici o derogare la această regulă de procedură, fiindcă prin cuvintele «locul emisiunii se socotește ca loc de plată și în acelaș timp ca domiciliu al emitentului, dacă alt loc de plată nu s'a arătat», legiuitorul comercial a înțeles să determine unde se va plăti polița, referindu-se la funcțiunea comercială a poliței, iar nu la funcțiunea ei juridică, care se regulează tot după normele dreptului comun;

Considerând că, din moment ce instanțele de fond, interpretând în mod suveran indicațiunile cuprinse în cambii, stabilesc că arătarea adresei emitentei sub semnătura sa, și în apropiere de semnătură, sub cuvintele «către mine însumi», trebuie a fi privită ca exprimând numai un loc de plată, iar nu un domiciliu în general, deci și pentru citațiuni, apoi nu se poate impută acestor instanțe că ar fi comis vre-o violare de lege sau că ar fi săvârșit vre-o omisiune sau eroare de fapt;

Că, de altă parte, odată ce instanțele de fond au constatat că în polițele în chestiune se arată locul plății, dispozițiunile art. 272 cod. com. nu-și mai aveau aplicațiunea în specie; dealtmintrelea, art. 272 cod. com., prevăzând că, dacă într'un bilet la ordin nu se arată locul de plată, locul emisiunii se socotește ca loc de plată și în acelaș timp ca domiciliu al emitentului; prin aceasta legiuitorul a voit să determine numai unde se va achita polița și să fixeze totdeodată domiciliul de jurisdicție, în concordanță cu art. 889 c. com., cu îndatorirea însă pentru reclamant de a cită pe debitor la domiciliul său real, spre a-l feri de surprinderile și decăderile ce ar fi putut rezultă în sistemul susținut de recurent;

Că, de aceea, motivele de casare sunt nefondate.

Asupra motivului II de casare:

II. «Omisiune esențială și violarea art. 297 c. com. și 97 c. civ., după care locul de plată este în acelaș timp și domiciliul de jurisdicție, care implică pe cel pentru primire de citațiune. După art. 97 c. civ., când se alege un domiciliu pentru executare, acela e domiciliul și pentru citațiuni și pentru chemări în judecată; or, domiciliul pentru plată, e un domiciliu pentru executare, fiindcă legea nu distinge între executarea voluntară și cea silită, iar în speța noastră, legea prevăzând că locul de emisiune e locul ales pentru plată, prin faptul că indică pe polița locul de emisiune, alege domiciliul pentru plată».

Considerând că, alegerea unui domiciliu sau rezultă din lege, sau rezultă din voința clară și formală a părților; că, în speță, nici din lege, după cum s'a arătat, nici din vre-o declarație expreză a părților, cum rezultă din deciziunea atacată, nu s'a ales un domiciliu pentru citarea debitoarei, așa că și acest motiv de casare este nefondat.

Pentru aceste motive, respinge.

CURTEA DE APEL DIN BUCUREȘTI

SECȚIUNEA I

Audiența dela 22 Aprilie 1915

Președinta d-lui St. Mladoveanu, consilier

N. Atanasiu cu Ministerul de finanțe

ACTE DE AUTORITATE ILEGALE.— DREPTURI VĂTĂMATE.— ACȚIUNE ÎN DAUNE.— ART. 74 L. CURȚEI DE CASAȚIE.

ACTE DE AUTORITATE ILEGALE. — INTERESE ATINSE. — DACĂ PARTICULARII LEZAȚI POT CERE DAUNE. — ART. 74 L. CURȚEI DE CASAȚIE.

REGIA MONOPOLURILOR.— DEBITANȚI.— DISTANȚA ÎNTRE DEBITE.— ART. 52 L. MONOPOLURILOR STATULUI.

1° Actele ilegale de autoritate nu pot da naștere unei acțiuni în daune, decât atunci când ele au adus vătămare drepturilor particularilor, principiu din care rezultă *per a contrario* că actele ilegale de autoritate care nu aduc vătămare unui drept, nu pot avea nici o sancțiune.

2° Când actul ilegal de autoritate atinge nu un drept, ci un simplu interes al particularilor, aceștia nu pot pretinde daune.

3° Un debitant al Regiei nu se poate plânge de faptul că Regia a dat și altuia dreptul de a vinde produsele sale pe aceeaș stradă, la o distanță prea mică, de oarece, față cu împrejurarea că legea Monopolurilor Statului, prin art. 52, nu fixează distanța între debite și lasă aceasta la aprecierea consiliului de administrație al Regiei, nu s'a vătămat nici un drept, ci numai simple interese particulare au putut fi atinse.

No. 23.— S'au prezintat: apelantul, asistat de d-l avocat Săvulescu; din partea Ministerului de finanțe, d-l M. Paleologu, avocat al Statului.

Curtea,

Asupra apelului făcut de N. Atanasiu, contra sentinței No. 885 din 1914, a tribunalului Ilfov, secția I comercială, prin care i s'a respins ca nefondată acțiunea ce a făcut contra Ministerului de finance;

Având în vedere faptele și motivele din sentința apelată;

Având în vedere că apelantul N. Atanasiu, debitant de tutun din București, calea Plevnei, 105, a cerut ca Ministerul de finance să fie condamnat a-i plăti suma de 60.000 lei daune pentru două acte ilegale comise de Direcțiunea Regiei Monopolului Tutunurilor și anume: a) că, prin călcarea dispozițiilor art. 51 din legea Monopolurilor, Direcțiunea Regiei a acordat brevete de vânzare de tutun la doi străini: Panait Apostol, din calea Plevnei, No. 70, și Dumitru Cristea Cafe, în calea Plevnei, No. 78, brevete care, după lege, nu pot fi date decât cetățenilor Români și prin acest fapt i-a creat o concurență și i-a produs daune; b) că, a dat dreptul să vândă produsele Regiei și lui Ion Simiș, tot în calea Plevnei, No. 127, care fiind numai la o distanță de 80-90 metri de debitul său, i-a cauzat de asemenea daune prin concurență;

Având în vedere că, sus zisele acte fiind săvârșite și executate înainte de 1 Aprilie 1912, data punerii în aplicare a legii actuale a Curții de casație, ele urmează, conform acestei legi, a fi judecate după legea din 1910 a Curții de casație și care, prin art. 74, da în competența instanțelor ordinare dreptul de a examina actele ilegale de autoritate a Puterii executive, când au adus vătămare drepturilor particularilor;

Având în vedere că, în ceea ce privește primul act de care se plânge apelantul N. Atanasiu, că s'au acordat brevete la doi străini: Panait Apostol și Dumitru Cristea Cafe, prin chiar declarațiunile Direcțiunii Regiei, făcute la interogator, se constată că aceste două persoane sunt români macedoneni neîmpământeniți;

Având în vedere că, conform dispozițiilor art. 51 din legea Monopolurilor Statului, debitantii nu pot fi decât Români sau naturalizați; că, din această dispozițiune a legii rezultă în mod învederat că nu pot obține brevete decât acei Români, cari au și cetățenia română;

Având în vedere că, Regia Monopolurilor Statului, interpretând altfel textul zisului articol și acordând brevete de debitantii numiților Panait Apostol și Du-

mitru Cristea Cafe, cari sunt numai Români de origine, dar cari nu au și cetățenia română, a călcat dispozițiunile zisului text;

Având în vedere că, astfel fiind, urmează a vedea dacă acest act de autoritate îndrituiește pe apelant a se plânge și dacă actul i-a adus vre-o atingere drepturilor sale patrimoniale;

Având în vedere că, agentul N. Atanasiu, fiind debitant de tutun, dreptul său garantat de lege față de Regia Monopolurilor Statului, consistă în aceea că Regia nu ar putea să creeze alte debite într'o anumită rază în jurul debitului său, rază care nefiind fixată de lege, e lăsată în mod expres, prin art. 52 din acea lege, la aprecierea consiliului de administrație al Regiei;

Având în vedere că, în speță, apelantul N. Atanasiu nu se plânge că Regia, prin acordarea celor două brevete numiților Panait Apostol și Dumitru Cristea Cafe, ar fi încălcat raza destinată debitului său, că recunoaște că Regia eră în drept să creeze debite în locurile ocupate azi de Panait Apostol și Dumitru Cristea Cafe, dar pentru faptul că Regia a acordat aceste brevete unor străini, în loc de români, și prin aceasta s'a comis un act ilegal și acest act ilegal ar fi suficient a justifica dreptul său la daune;

Având în vedere că, în drept, după dispozițiunile art. 74 din legea Curții de casație din 1910, actele ilegale de autoritate nu pot da naștere la o acțiune în daune decât când actul ilegal a adus o vătămare drepturilor particularilor, principiu din care rezultă prin *a contrario* că actele ilegale de autoritate, cari nu aduc vătămare vre-unui drept, nu pot avea nici o sancțiune;

Având în vedere că apelantul, neputând face dovadă că vr'un drept al său a fost atins prin actul ilegal al Regiei, el nu poate avea acțiune și, ca atare, apelul său urmează a fi respins din acest punct de vedere;

Având în vedere însă că, dacă apelantul N. Atanasiu nu poate susține sau dovedi că un drept al său a fost vătămat, el are de sigur interes ca acei doi debitantii să fie desființați, căci dacă ei nu ar fi avut debitele lor în aceeaș stradă, el ar fi avut mai mulți clienți și ar fi realizat desigur beneficii mai mari;

Având în vedere că, astfel fiind, chestiunea ce se pune este aceea de a se ști dacă în sistemul legii noastre, actele ilegale de autoritate cari nu ar atinge vre-

un drept, ci numai un simplu interes al cuiva, pot da naștere la o acțiune în daune;

Având în vedere că, atât art. 74 al legii Curții de de casație din 1910, sub imperiul căreia s'au petrecut faptele deduse judecăței Curței, cât și art. 5 § 3, lit. *f* din actuala lege a Curței de casație, texte cari conțin sediul materiei actelor ilegale de autoritate, nevorbind decât de drepturi vătămăte, sau de acei vătămăți în drepturile lor, însemnează că legea a înțeles să excludă dela beneficiul acțiunii pe acei cari ar fi atinși numai în interesul lor;

Considerând încă, că ceea ce învederează și mai mult că acesta e sensul legii, că ea nu a voit să proteagă decât drepturile violate sau vătămăte, este și declarațiunea ministrului de justiție, autorul legii din 1910, care, în Cameră, a spus că sunt excluse din sfera de aplicațiune a art. 74, actele prin care s'ar vătămă nu un drept, ci un simplu interes (legea Curței de casație de G. Nedeleu, pag. 218); iar în expunerea de motive a legii Curței de casație, din 1912, se face, de asemenea, distincțiune între drept și interes, și se specifică că recursul în casație nu e admis decât când s'a vătămă un drept (ediția oficială a legii, pag. 96, No. 6 și 7);

Având în vedere că, din toate acestea, rezultă în mod neîndoios că, în sistemul legii noastre, actele ilegale de autoritate nu pot da drept la o acțiune în daune, când actul atinge nu un drept, ci un simplu interes;

Având în vedere că, în ceea ce privește și cel de al 2-lea act ilegal de care se plânge apelantul, că s'a dat dreptul de a vinde produse de ale Regiei și lui Ion Simiș, tot în calea Plevnei, No. 127, care, fiind la distanță prea mică de debitul său, 80—90 metri, îi cauzează daune, față cu împrejurarea că legea Regiei Monopolurilor Statului, prin art. 52, nu fixează distanța între debite și lasă aceasta la aprecierea consiliului de administrație al Regiei, apelantul nu se poate plânge că un drept al său a fost vătămă, ci numai că interesele sale au fost atinse;

Așa fiind, pentru aceleași motive expuse mai sus, pretenția sa e nefondată și deci apelul urmează a fi respins și asupra acestui punct;

Având în vedere că, pe lângă acestea, apelantul N. Atanasiu, prin concluziile scrise, a adăugat și noi motive, pe cari nu le-a dezvoltat oral, cum că înțelege să-și bazeze acțiunea sa în daune — contrariu ce-

lor scrise în acțiune și susținute oral — pe dispoziția art. 998 și următori cod. civ., motiv care nu poate fi luat în considerare, nefiind comunicat și discutat în mod contradictor și care, dealtfel, și în drept e nefondat, deoarece Regia Monopolurilor Statului a săvârșit actele descrise în exercițiul unui drept al său.

Pentru aceste motive, în majoritate, respinge apelul.

Semnați: St. Mladoveanu, P. Hagiopol, I. Ionescu-Dolj.

Opiniune

Unindu-mă cu majoritatea, în ceea ce privește constatarea că Regia Monopolurilor Statului a călcat legea acordând brevetele, despre liberarea cărora s'a plâns apelantul, cred însă că acesta are drept la daune, pentru următoarele motive:

În cazul de față, este vorba despre un act emanând dela Stat, nu ca putere suverană, ci ca administrator de patrimoniu.

Statul fiind mai tare, a găsit că i-ar fi folositor ca în privința unor obiecte (chibrituri, tutun, etc.), să restrângă libertatea comerțului, rezervându-se prin monopol achiziționarea și desfacerea lor și nepermițând vânzarea decât cu anumite condițiuni și restricțiuni.

Persoanele cari, după însărcinarea dată, desfac produsele astfel monopolizate, primesc aceste condițiuni și au dreptul să se bucure și de avantajile ce decurg din situația lor.

Dar aceste persoane exercită, față de publicul consumator, un comerț și deci urmează să se aplice regulile comerciale compatibile cu situațiunea lor.

Art. 8 din codul comercial nu constituie un obstacol acestei relațiuni, căci nu este vorba de o stare de drept, ci despre o stare de fapt; și, în al 2-lea rând, nu este vorba despre relațiunile Regiei cu prepușii ei și cu clienții, ci despre relațiunile debitanților între dânsii și față de clienți. — Dealtmîntrelea, este generalmente admis că Statul poate face acte de comerț.

În materie comercială, este un principiu necontestat, că concurența ilicită este un izvor de daune pentru cel vătămă.

Nu există nici un motiv pentru ca acest principiu să nu fie aplicat și în cazul debitanților de chibrituri și de tutun.

Negreșit, într'o asemenea discuțiune, baza principală a examinării situațiunii lor respective, va fi legea care stabilește normele activității lor; dar, în aceste limite, o acțiune pentru concurență ilicită nu poate fi *a priori* înlăturată.

Asemenea acțiuni nu pot fi respinse pentru motivul că nici un drept al negustorului care se plânge că a fost lezat, de oarece nu ar dovedi că clienții adversarului său ar fi târguit în prăvălia lui.

În materie de concurență ilicită, interesul și dreptul se confundă, nu este necesar să se stabilească anumite fapte determinate din cari să rezulte leziunea dreptului, ci este suficient ca să se stabilească exercitarea comerțului în condițiuni nepermise (fie neleale, fie în afară de lege), în mod dăunător pentru interesele aceluia care reclamă.

Astfel fiind, este incontestabil că faptul că un vânzător de produse speciale exercită comerțul în potriva dispozițiilor legii, constituie, pentru cei cari sunt în drept a-l exercita, o concurență ilicită, orice concurență este dăunătoare pentru cei cari exercită un negoț similar; în cazul de față, ei sunt datori a o suportă în limitele legii. Indată ce aceste limite nu mai sunt respectate, concurența devine ilicită și elementul daunei există.

Dar, dacă aceste principii pot sprijini admiterea unei acțiuni în potriva aceluia care exercită concurență ilicită, pot ele sprijini o acțiune în daune în contra Regiei? Da, pentru că faptul ilicit nu s'a putut produce decât din cauza autorizării ilegale date.

Această autorizare ilegală constituie culpa, iar concurența ilicită constituie dauna. Regia răspunde pentru greșeala prepusului care a autorizat împotriva legii exercitarea comerțului prepusului.

Prin urmare, acțiunea este admisibilă și daunele sunt stabilite prin refuzul Regiei de a răspunde la interogator, căci reclamantul nu are alt mijloc de dovadă.

Semnat, M. Balș.

TRIBUNALUL ILFOV, SECȚIA II COMERCIALĂ

Audiența dela 23 Ianuarie 1915

Președinta d-lui V. Marcovici, judecător de ședință

Elisa Gherasy cu Lct. Al. Teodorescu

CAMBIE. — LOCUL PLĂȚEI. — CHEMARE ÎN JUDECATĂ. — DOMICILIUL DEBITORULUI. — ART. 272 C. COM.

Oricare ar fi locul indicat pentru plată într'un bilet la ordin, chemarea în judecată pentru achitarea sumei prevăzută în el trebuie să se facă la domiciliul sau reședința ce pârâtul are în momentul dărei sau lăsării citațiunilor, afară numai dacă pentru aceasta nu s'ar fi făcut o alegere de domiciliu categorică sau expresă pe poliță sau pe un alt act separat.

No. 108. — Admisă contestația făcută de Elisa Gherasy, contra titlului executoriu pus pe sentința acestui tribunal, No. 651 din 10 Iulie 1914, în procesul cambial intentat de Lct. Al. Teodorescu.

S'au prezentat: contestatoarea, prin d-nii avocați Ef. Mărculescu și V. Athanasovici; intimatul, asistat de d-l avocat D. N. Comșa.

Tribunalul,

Asupra contestațiunei făcută de Elisa Gherasy, prin petiția înregistrată la No. 13145 din 1914, contra titlului executor pus pe sentința acestui tribunal, No. 651 din 10 Iulie 1914, prin care contestatoarea, în baza a două cambii, a fost obligată să plătească intimatului avocat Lct. Teodorescu suma de 37.000 lei, cu procente legale de 6% dela scadența cambiilor până la achitare, plus 100 lei cheltueli de judecată:

Având în vedere că, contestatoarea susține că deși locul ales în poliță pentru plată eră în strada Gherasy, No. 2, totuș dânsa trebuia citată la domiciliul său real, care eră în strada Buciumului No. 7, cu mult anterior acțiunei, și anume încă dela Sf. Gheorghe 1914, dovădind aceasta cu un certificat al Poliției Capitalei, No. 141012 din 15 Decembrie 1914, și cu un contract de închiriere, vizat de administrația financiară la No. 7463 din 23 Aprilie 1914;

Având în vedere însă că intimatul invocă dispoziția art. 272 c. com., care prescrie că «dacă în poliță locul de plată nu se arată anume, polița se va plăti la locul arătat lângă numele sau firma trasului. În biletul la ordin, locul emisiunei se socotește ca loc de plată și în acelaș timp ca domiciliu al emitentului, dacă un alt loc de plată nu s'a arătat». Și deci, susține intimatul, întrucât, în speță, sunt două bilete la ordin în care locul de plată este arătat, bine contestatoarea a fost citată în strada Gherasy, No. 2, adică acolo unde trebuia să se facă plata, iar nu la domiciliul său real, conchizând la respingerea contestațiunei, cu cheltueli de judecată;

Considerând însă că art. 272 c. com. desemnează locul arătat în poliță pentru plată, ca un domiciliu ales numai pentru îndeplinirea formalităților cerute de lege, cu privire la plata polițelor și pentru chemarea în judecată a aceluia ce nu a achitat la scadența polițele sau biletul la ordin, în privința căreia urmează a se observa regulile prescise de procedura civilă, întrucât legiuitorul nu a înțeles să deroge într'un nimic dela aceste reguli prin art. 272 c. com., și deci oricare ar fi locul indicat pentru plată într'un bilet la ordin, chemarea în judecată pentru achitarea sumei prevăzută în el trebuie să se facă la domiciliul sau reședința ce pârâtul are în momentul dărei sau lăsării citațiunilor, afară numai dacă s'a făcut în adevăr pentru aceasta o alegere de domiciliu categorică și expresă pe poliță sau pe un alt act separat, ceea ce nu este în speță, căci nu

se poate admite ca debitorul să fi renunțat la dreptul de a fi citat, ca să fi voit a riscă o condamnățiune sau o executare mai înainte de a o ști, de a perde dreptul de apel ce curge în materie cambială din chiar ziua pronunțării sentinței, mai înainte de a ști chiar că termenul a început a curge; că, în fine, legiuitorul a acordat în materie comercială, prin art. 897 c. com., dreptul creditorilor de a intentă acțiune la diverse tribunalele, după alegerea sa, a pus însă de asemenea o limită abuzurilor ușoare, prin care debitorul ar putea fi condamnat, fără să aibă puțință a se apăra, ordonând ca el să fie citat personal (V. *Vivanti*, tradus în franțuzește de Jean Escora, t. III, No. 1362, pag. 599 și 600);

Că, astfel fiind, și întrucât din actele sus menționate și produse de contestatoare se dovedește că dânsa încă mai înainte chiar de intentarea acțiunii, locuia în strada Buciumului No. 7, iar nu în strada Gherasy No. 2, unde eră locul de plăță, contestația este fondată și cată a fi admisă, anulându-se titlul executor pus pe sentința sus indicată, acordându-se contestatoarei 150 lei cheltueli de judecată.

Cu, privire însă la cererea de execuție provizorie a contestatoarei, pe motivul că, pe baza sentinței, intimatul i-ar fi făcut o poprire, ea urmează a fi respinsă, întrucât sentința tribunalului asupra contestațiunii este supusă apelului.

Pentru aceste motive, admite contestația, etc.

Semnați: V. Marcovici, P. Davidescu.

Notă. — Curtea de apel din București, secția III, sub prezidenția d-lui consilier D. G. Maxim, asistat de d-nii consilieri G. Mavrus și A. Iuca, a respins apelul Let. A. Teodorescu, prin deciziunea No. 12 din 8 Aprilie 1915, adoptând motivele primilor judecători. Vezi, în acelaș sens, decizia Curței de casație, sect. II, No. 14 din 18 Februarie 1914, care a confirmat principiul că locul indicat pentru plata poliței nu atrage alegerea de domiciliu decât numai când s'a făcut în acord expres pentru o asemenea alegere prin cambii. Tot în acest sens, C. Buc. s. II, 25 Ianuarie 1911; Eft. Antonescu, *Codul comercial adnotat*, t. III, No. 11, sub art. 272.

DIN TRECUTUL NOSTRU

In numărul 42 al Dreptului din anul curent am publicat cap. al XVIII-lea din Descrierea Moldovei, a lui Dimitrie Kantemir, prin care fostul Domnitor al Moldovei ne arată obiceiurile Moldovenilor la logodnele și cununiiile copiilor lor.

Iată care erau, după acelaș autor, obiceiurile îngropării Moldovenilor.

Intr'un număr viitor vom publică capit. relativ la legile Moldovei, și așa mai departe.

Despre obiceiurile îngropării Moldovenilor.

Moldovenii îngroapă pre morți cu orânduiala aceea care este așezată în biserică; căci îndată după ce moare cineva, îl spală cu apă caldă, și până a nu amorți trupul mortului, îl îmbracă cu

hainele cele mai nouă și mai bune pre care le-au avut; și după aceea îl pun pre o năsălie în mijlocul salei sau a tinzei. Inșă nu-l îngroapă îndată în ziua acea dintăiu, ci așteaptă până a treia zi, ca nu cumva să se întâmple să îngroape de viu pre un bolnav carele numai au fost leșinat.

După ce aud clopotele, se adună megieșii și se tânguesc și ei împreună cu rudeniile mortului, și în ziua îngropării încă vin cu toții și petrec pe mort la biserică, mergând preoții înainte și rudeniile în urmă, și după săvârșirea prohodului, îl îngroapă în țintirimul bisericei.

Iară când moare vre-un boer de oaste, atuncea caii lui se îmbracă cu postav negru, și deasupra lor pun hainele lui cele mai de preț, și înaintea năsăliei duc o suliță, întru care este spânzurată o sabie cu mânunchiul în jos; și de amândouă părțile merg vreo câțiva ostași și încoifați; și în ochii cailor pun must de ceapă sau praf de pușcă, ca să arate ca când ar plânge și caii asemenea ca oamenii pentru moartea stăpânului lor.

Trupul unui boer îl petrece însuș Domnul împreună cu tot alaiul, și dacă au fost el unul din cei mai mari, atunci merg înaintea lui cu semnul cel de boerie până la groapă, și după aceea duc semnul iarăși înapoi și-l pun în spătărie sau în divan, și locul boeriei lui rămâne deșert cel mai puțin trei zile.

Jălirea nu este la toți deopotrivă; când moare vreun țaran, trebuie feciorii lui să umble șase luni cu capul gol, măcar de este și la mijlocul iernei, și să-și lase părul și barba, și cât de departe să aibă a merge, nu cutează să-și învălească capul cu nimic. Asemenea și cei mai de frunte obicinuiu mai înainte să urmeze patruzeci de zile; iară acum au părăsit acest fel de eres, și numai cât îmbracă haine cernite și își lasă părul capului să crească.

Iară când moare fratele unei fecioare de țaran, atuncea ea, după obicei, taie din părul capului său și-l leagă la crucea care se pune la mormântul frăține-său, și ia aminte întru un an să nu lipsească de acolo, sau să cază jos, iară întâmplându-se să lipsească, atuncea mai pune iarăși de al doilea altă legătură de păr.

Ei de obște un an de zile, în toate duminicile merg cu toții la mormânturi și plâng pe morții lor, și cei mai bogați năimesc femei care știu a cântă osebite versuri de jale, în care arată ele mișelia și ticăloșia vieții aceștia, după cum se poate vedea dintru acest vers, care mai toate au începeri asemenea: «Plâng și mă tânguesc pentru viața cea rea a lumii aceștia ce se rumpe ca și ața, etc.».

După aceea, ca și când ar fi mortul viu, așa îl întreabă pentru multe lucruri, și zice că s'au supărat de lumea aceasta, și nu voește să le dea răspuns; iară mai pe urmă zice că pentru atâta rugămintă a rudeniilor lui, se umilește și începe să vorbească, și învață pe dâșii cecece au să facă și cecece trebuie să părăsească, și zice că de acum înainte nici va mai vorbi cu dâșii, nici se va mai întoarce înapoi, pentrucă au început a gustă din desfătările raiului, care le-au gătit D-zeu slugilor sale cele credincioase, și alte multe de aceștea bârfături femeștii.